

Knjižnica varaždinske gimnazije

Siniša Horvat, prof.
Prva gimnazija Varaždin
sinisa.horvat@vz.t-com.hr

Primljeno: 15. 07. 2010.
Prihvaćeno: 20. 02. 2011.
Izvorni znanstveni rad /
Original scientific paper
UDK 021.6(497.5)(091)

Sažetak

U radu se nastoji predstaviti razvoj školske knjižnice Prve gimnazije Varaždin od njezinog osnutka do suvremenog doba, promjene u njezinom funkcioniranju te stanje i sudbina njezinog knjižnog fonda. Na temelju dostupnih izvora napravljeni su pregledi promjena u knjižnom fondu i popisi knjižničara od sredine 19. stoljeća do danas. Školska knjižnica Prve gimnazije Varaždin danas je najveća srednjoškolska knjižnica u Varaždinskoj županiji. Bogatstvom svojeg knjižnog fonda i posjedovanjem suvremene informatičke opreme ona učenicima olakšava učenje, a nastavnom osoblju stručno usavršavanje i pripremanje nastave.

Gljučne riječi: varaždinska gimnazija, školska knjižnica, Antun Rajšp, Josip Pasztory, Anton Rožić, Sebastijan Žepić, Matija Valjavec, Franjo Galinec, Tomislav Miškulin

Uvod

Premda je čuvena ilirska čitaonica kao prva takva ustanova u Hrvatskoj, osnovana još davne 1838. godine, knjižno je blago u Varaždinu prikupljano i znatno ranije. Uz isusovce, posebno su se na tom području istakli crkveni redovi poput franjevaca koji su u kontinuitetu najdulje prisutni na varaždinskom području, a tijekom minulih stoljeća stvorili su relativno bogatu i sadržajno raznovrsnu samostansku knjižnicu. Valja naglasiti značajnu ulogu varaždinskih uršulinki i kapucina, čija samostanska knjižnica raspolaže rijetkim i izuzetno vrijednim djelima kao i knjižnicu čazmanskog kaptola. S obzirom na činjenicu da su pojedini redovi povremeno preuzimali značajnu ulogu na odgojno obrazovnom području (franjevci su svojevremeno upravljali varaždinskom gimnazijom, dok su kasnije vodili i vlastitu klasičnu gimnaziju, a uršulinke su kao jednu od svojih ključnih djelatnosti preuzele odgoj i obrazovanje ženske mladeži), razumljivo je da njihove knjižnice, uz liturgijsku i nabožnu literaturu, obuhvaćaju i djela iz brojnih znanstvenih disciplina, djela odgojno-obrazovnog karaktera, rječnike, leksikone, a nerijetko i djela lijepe književnosti na raznim jezicima.

Knjižnica varaždinske gimnazije počela se oblikovati kao knjižnica isusovačkog kolegija namijenjena prvenstveno stručnom i duhovnom usavršavanju predavačkog kadra, no s vremenom je, zahvaljujući brojnim društvenim i političkim promjenama, prerasla u danas najbogatiju srednjoškolsku knjižnicu na našem području.

Razvoj knjižnice do početka 20. stoljeća

Zahvaljujući jakom utjecaju iz obližnjih slovenskih zemalja i susjednog Međimurja, tijekom 16. i početkom 17. stoljeća, u Varaždinu su se proširile ideje reformacije. Tome su znatno pridonijeli i neki istaknutiji pobornici ovog pokreta toga doba, poput Ivana Ungnada, ali i reformatorske ideje nekih varaždinskih književnika i literata. U nastojanju da se suzbije njihov utjecaj dio katolički orijentiranog građanstva poduprt od službenih vlasti odlučio je u Varaždin pozvati isusovce kako bi i ovdje osnovali svoj kolegij i otvorili gimnaziju. Gimnazija je počela djelovati 1636. godine u okruženju koje je bilo zahvaćeno duhom protestantizma, pa je razumljivo da su varaždinski isusovci morali raspolagati bogatom literaturom koja je obuhvaćala ovu problematiku. O razvoju i oblikovanju knjižnice varaždinske Gimnazije u ovom ranom razdoblju nije sačuvano mnogo podataka, no prema mišljenju nekih autora ona je spomenutom literaturom bila bogatija od knjižnice zagrebačkog isusovačkog kolegija¹. Tako ovdje, uz mnoge druge knjige ima i onih čiji su autori, poput Erazma Rotterdamskog, Philippa Melanchtona i Martina Luthera, od Crkve bili zabranjivani. Pošto ne postoje svjedočanstva o nekakvom masovnom uništavanju protestantskih knjiga, jer knjiga je tada bila vrlo dragocjena, moguće je da su isusovci ovu literaturu dijelom preuzeli prilikom preuzimanja varaždinske župe i škole još 1628. godine ili na koji drugi način.² Da se u sljedećih gotovo stoljeće i pol knjižnica Gimnazije nastavila sustavno popunjavati, svjedoči i činjenica da je prilikom ukidanja isusovačkog reda 1773. godine ona raspolagala s više od tisuću knjiga što proizlazi iz zapisnika povjerenstva koje je te knjige tada preuzimalo³. Što se tada dogodilo s ovim, za ono vrijeme vrlo bogatim knjižnim fondom danas je moguće samo nagađati jer ne raspolažemo svjedočanstvima. Profesor Pletenac pita se jesu li knjige odnesene iz Varaždina? Jesu li ih dijelom odnijeli isusovci, kao što su to

¹ Vladimir PLETENAC, "Varaždinska gimnazija od 1636. do kraja Prvog svjetskog rata", *Gimnazija - SC "Gabriel Santo" Varaždin 1636. - 1986.*, Varaždin, 1986., str. 52.

² Isto, str. 56.

³ Isto, str. 55.

učinili lepglavski pavlini? Samo neke malobrojne primjerke pronašli su u knjižnici kasniji istraživači njezine povijesti.⁴

No, nakon tri godine upravljanje varaždinskom Gimnazijom preuzeo je pavlinski red. Na temelju *Catalogus librarum* iz 1776. godine, pohranjenog u varaždinskom Državnom arhivu, možemo zaključiti da je Gimnazija ipak raspolagala izvjesnom količinom knjiga, usprkos izmijenjenim okolnostima nastalim primopredajom škole i katastrofalnom požaru koji je tada uništio Varaždin pa i samu gimnazijsku zgradu. U spomenutom katalogu navedeno je kako je 21 knjiga dana na korištenje ravnatelju, 13 knjiga profesorima koji predaju u humanističkim razredima, 8 knjiga drugim profesorima humanističkih razreda, 7 knjiga profesoru trećeg gramatičkog razreda i 13 knjiga profesoru drugog gramatičkog razreda.⁵ Sljedeće 1777. godine uslijedila je drastična promjena u organizaciji cjelokupnog gimnazijskog sustava. Uveden je novi nastavni plan i program popularno zvan *Ratio educationis* kojim su propisane i nove školske knjige potrebne predavačima i učenicima. Pošto one nisu bile odmah izdane profesori su se u prva dva mjeseca snalazili, koristeći ono čime su raspolagali ili mogli nabaviti.⁶ S vremenom se broj knjiga na razne načine povećavao. Gimnazija je tada iz Pešte, prema kraljevskom nalogu, dobila geografske karte, globuse i knjige namijenjene nastavnom kadru, a sve je to naplatila školska zaklada.⁷ Ove su knjige bile upisane u posebni katalog,⁸ što je bila jezgra novog knjižnog fonda i svojevrsni novi početak oblikovanja gimnazijske knjižnice.

U međuvremenu je carica Marija Terezija, izvještena da je u mnogim školama unapređenje obrazovanja ometeno manjkom knjiga, odredila da se na prikladnim mjestima ustanove skladišta knjiga te da se nitko lišen nužne pomoći knjiga ne pusti na nastavu.⁹ Takvo je skladište između ostalih određeno i u Varaždinu kod mjesnog ravnatelja varaždinske Gimnazije, bivšeg isusovca, doktora teologije i profesora Antuna Rajšpa. Upravo on je odigrao ključnu ulogu pri opremanju varaždinske Gimnazije i njezine knjižnice, te pri osiguravanju i poboljšavanju općih uvjeta u kojima se nastava trebala odvijati prema novom programu. Osim što je pravovremeno pribavio knjige potrebne učenicima, izradio je popise lokalnih izraza, plemićkih rodova, skupština, ratova i ostalih povijesnih događanja. Vla-

⁴ Krešimir FILIĆ, Knjižnica varaždinske Gimnazije. *Izviješće varažd. Realne gimnazije god. 1933.*, str. 1.

⁵ Državni arhiv u Varaždinu (DAVŽ), Protocollum Regii Majoris Gymnasii Varasdinensis 1776 - 1778. (prilog zapisnicima), Arhiv Gimnazije, kutija I.

⁶ Povijest varaždinske kraljevske gimnazije od godine 1776., Varaždin 2006., str. 33.

⁷ Isto, str. 39.

⁸ Krešimir FILIĆ, *Povijest Varaždinske gimnazije, Spomenica Varaždinske gimnazije, 1636-1936.*, Varaždin 1937., str. 70.

⁹ Povijest varaždinske kraljevske gimnazije od godine 1776., str. 53.

storučno je izradio više zemljopisnih karata ili ih nabavio svojim novcem. Nabavio je geometrijske sprave i rude¹⁰, dok je knjižnici poklonio veći broj knjiga od kojih je neke također nabavio vlastitim sredstvima i time je znatno pridonio njezinom obogaćivanju¹¹. Na čelu varaždinske Gimnazije proveo je desetak izuzetno burnih godina obilježenih velikim požarom 1776., preuzimanjem uprave nakon ukidanja isusovačkog reda, provođenjem školskih reformi i ukidanjem pavlinskog reda.

Ubrzo nakon smrti ovog iskusnog i vrlo poštivanog ravnatelja,¹² ravnateljsku dužnost u varaždinskoj Gimnaziji preuzeo je 1787. svjetovni svećenik Josip Paszthory.¹³ Za dobrobit ove obrazovne ustanove, koju je uspješno nastavio voditi sljedećih 46 godina, nastavio se brinuti još energičnije i s još većim uspjehom nego njegov prethodnik. Godine 1820. on je gimnazijskoj knjižnici darovao sve svoje knjige i dva zemljopisna atlasa.¹⁴ Kako bi olakšao rad svojim kolegama profesorima i učenicima, on je osim knjiga poklonio gimnaziji i svoje privatne zbirke poput mineraloške, geološke, numizmatičke te zbirke školjaka. Za uzdržavanje knjižnice i nabavu novih knjiga sljedeće je godine oporučno darovao 1000 forinti od čije kamate se prema prijedlogu profesorskog zbora, ubuduće kupovalo knjige.¹⁵ Kako je tih godina rješavan problem smještanja i na koji je način vođena gimnazijska knjižnica nije poznato. Vjerojatno je brigu o knjižnom fondu škole vodio sam ravnatelj. No, nakon ove Paszthoryjeve donacije, odluke profesorskog zbora o nabavi novih knjiga prema njegovoj je odredbi morao provoditi knjižničar "(...) kojeg će vijeće svih profesora Kraljevske gimnazije u Varaždinu (...) imenovati zajednički i koji neće nikad ovisiti o utjecaju kojega god ravnateljstva."¹⁶

Očito je postojao i problem prostora jer je početkom 19. stoljeća ponovno o njemu pisano u gimnazijskoj kronici. Odluka prosvjetnih vlasti da se dosadašnji treći razred pučke škole ponovno priključi Gimnaziji kao njezin prvi gramatički razred, otvorila je to pitanje jer u gimnazijskoj zgradi za to nije bilo dovoljno prostora. Ravnatelj Josip Paszthory još je 1803. godine u tu svrhu predvidio susjednu manju zgradu, bivšu kapelicu nje-mačke bratovštine. Prema njegovom prijedlogu spomenuta bi se zgrada mogla pretvoriti u prostor za spomenuti razred, dok bi se u gornjem dijelu, ako nadležni odobre, mogla upotrijebiti i opremiti za knjižnicu, arhiv i ču-

¹⁰ K. FILIĆ, *Povijest Varaždinske gimnazije*, str. 72.

¹¹ *Povijest varaždinske kraljevske gimnazije od godine 1776.*, str. 55.

¹² Antun Rajšp je preminuo 20. rujna 1786. godine.

¹³ Nakon smrti Antuna Rajšpa ravnateljsku je dužnost od 24. studenoga 1786. do 6. ožujka 1787. godine privremeno obnašao Ignazio Marek, dotadašnji predstojnik gramatičkih razreda u Križevcima.

¹⁴ K. FILIĆ, *Knjižnica varaždinske gimnazije*, str. 5 i 6.

¹⁵ *Povijest varaždinske kraljevske gimnazije od godine 1776.*, str. 163.

¹⁶ Isto, str. 163.

vanje drugih stvari koje se odnose na Gimnaziju.¹⁷ Ovaj problem riješen je tek nakon što je tada već vrlo trošna zgrada Gimnazije, 1823. godine, temeljito popravljena potporom Ugarskog kr. namjesničkog vijeća i varaždinske gradske općine. Spomenutu nekadašnju kapelicu njemačke bratovštine namjeravali su pregraditi za potrebe knjižnice, arhiva i prostoriju za održavanje sjednica.¹⁸ I dok su se popravljani gimnazijski prostori počeli koristiti odmah početkom sljedeće školske godine, budući da su se radovi otegnuli, prostori za novo pridodani razred, te za knjižnicu, arhiv i novu zbornicu još se nisu dovoljno osušili, pa je njihovo korištenje sljedeće zime iz zdravstvenih razloga bilo nemoguće.¹⁹

Tek nakon što su uspješno završeni svi potrebni građevinski radovi, 1825. godine, opreman je i interijer novih prostora. Gimnazijska knjižnica je darežljivošću svojih ravnatelja Antuna Rajšpa i Josipa Paszthoryja, sad već bila opskrbljena značajnim djelima klasičnih pisaca. U novouređenoj prostoriji predviđenoj za njezino čuvanje, troškom Gimnazije ugrađen je veliki ormar za čuvanje knjiga od trešnjina drveta zaštićen staklenim pločama. U njegovom gornjem dijelu mogle su se čuvati knjige, a u donjem gimnazijski spisi zatvoreni i zaštićeni od prašine²⁰. Iste godine je profesor humanistike Anton Rožić dao prenijeti knjige u pripremljeni prostor, uređio je postojeći knjižni fond i gimnazijski arhiv, svrstavajući knjige i spise redom prema godinama, sastavio je popis knjiga i spisa te izradio kazala koja dotad nisu postojala. Tako je izgleda upravo on postao prvi službeni knjižničar varaždinske gimnazijske knjižnice koju je kao veliki bibliofil i pisac, savjesno održavao, a dijelom i povećao. Neka djela je osobno poklonio, dok su neka pristigla iz njegove ostavštine što obuhvaća 50-ak knjiga u 89 svezaka.²¹ Ovu je dužnost obnašao sve do svoje smrti 1848. godine.

Od sredstava dobivenih kamatom iz Paszthoryjeve zaklade, knjižnica je redovito dopunjavana, pa je godine 1833. raspolagala s petstotinjak knjiga²². Značajnu ulogu su pri obogaćivanju knjižnice odigrali darovi. Među starijim darivaocima, osim već spomenutih, spominju se profesori Josip Szever i Henrik Hergović, zatim gradski vijećnik i pisac povijesti grada Varaždina Ladislav Ebner, čija je povijest prema nalazu profesora Filića, u rukopisu bila čuvana upravo u gimnazijskoj knjižnici. Što se darivaoca knjižnice tiče, profesor Filić navodi sljedeće: "Od župnika i kanonika treba spomenuti ove darovatelje: Mravinca, Vojskeca, Pisačića Sporera, Šipraka, Lisjaka, a od

¹⁷ Isto, str. 113.

¹⁸ K. FILIĆ, *Povijest Varaždinske gimnazije*, str. 96.

¹⁹ *Povijest varaždinske kraljevske gimnazije od godine 1776.*, str. 177.

²⁰ Isto, str. 181.

²¹ K. FILIĆ, *Knjižnica varaždinske gimnazije*, str. 7 i 8.

²² Isto, str. 11.

laika Dr. B. G. Mullera, Mosingera....”²³ Od profesora navodi: “Franju Korineka, Većeslava Križeka, Luku Zimu, Matiju Valjavca i Stjepana Pažura.”²⁴

Sredinom 19. stoljeća u Habsburškoj monarhiji uveden je novi nastavni program, takozvana Thunova osnova. Gimnazija je od tada bila organizirana kao osmogodišnja srednjoškolska ustanova, a njezin glavni zadatak bio je pripremiti polaznika za stjecanje specijaliziranog visokoškolskog obrazovanja. Tome su bile podređene promjene u nastavnom programu, ali i u metodama i oblicima nastavnog rada. Novi nastavni program bio je proširen, a razrednu nastavu zamijenila je predmetna. Tako su od tada učenici slušali nastavu: vjeronauka, hrvatskog, latinskog, matematike te povijesti i zemljopisa u svim razredima, a od trećeg razreda i nastavu grčkog, dok su prirodoslovni sadržaji bili podučavani u predmetu zvanom naravoslovne znanosti. Razumljivo je da su ove promjene zahtijevale specijalizirano akademsko obrazovanje nastavnog kadra i sustavno opremanje škola.

Pod utjecajem ovih promjena, od 1851. godine u varaždinskoj se Gimnaziji također počela uvoditi Thunova osnova. No, usporedo s ovom reformom valjalo je razriješiti pitanje hoće li ona biti ustrojena kao niža, četverorazredna ili kako su to Varaždinci priželjkivali, Velika cesarsko kraljevska gimnazija sa svih osam razreda.²⁵ Varaždinska gradska općina bila je spremna iz svoje blagajne odvojiti 1000 forinti za plaće dvojice profesora i urediti potrebne prostorije. Tek nakon što su bili osigurani ovi preduvjeti, 1853./54. godine, bilo je moguće uz šest postojećih, otvoriti sedmi, a godinu dana kasnije i osmi gimnazijski razred.²⁶ Usporedo s tim profesori franjevci koji su do tada vodili školu, postupno su zamjenjivani akademski obrazovanim svjetovnim profesorima. U nastojanju da se unaprijedi nastavni rad i u varaždinskoj Gimnaziji započelo je intenzivno nabavljanje, prikupljanje i izrada nastavnih sredstava i pomagala i oblikovanje školskih predmetnih zbirki. Ubrzo su formirane: fizikalna, historijsko - geografska zbirka, prirodopisna zbirka i zbirka za prostoručno risanje. No provođenje reforme bilo je nezamislivo bez pribavljanja odgovarajuće stručne literature i obogaćivanja školske knjižnice. U izvješću varaždinske gimnazije za školsku godinu 1852./53. spominje se kako je školska knjižnica u to vrijeme raspolagala s 578 knjiga u 897 svezaka, 41 geografskom kartom, s

²³ Isto, str. 10.

²⁴ Isto.

²⁵ Školske vlasti, zahvaljujući nedostatku financijskih sredstava i manjku nastavnog kadra koji franjevci, kao dotadašnji nositelji odgojno – obrazovne djelatnosti u ovom zavodu nisu bili u stanju pokriti iz vlastitih redova, odlučile su varaždinsku Gimnaziju reorganizirati kao nižu gimnaziju u kojoj bi se održavala nastava samo od prvog do četvrtog razreda.

²⁶ Sedmi razred je u varaždinskoj Gimnaziji upisan početkom školske godine 1853./54., a osmi sljedeće školske godine.

bogatom prirodopisnom zbirkom te sa zbirkom starorimskih iskopina (42 kom), starinskog novca i 410 medalja.²⁷

Školske godine 1855./56. dužnost knjižničara obnašao je profesor Većeslav (Wenzel) Križek, a knjižnica je tada raspolagala s 1053 djela u 1719 svezaka. Profesor Križek nanovo je proveo katalogiziranje, izdvojio manje vrijedne neupotrebljive knjige (ukupno 213 primjeraka u 305 svezaka) nakon čega je u knjižnici ostalo 840 djela u 1414 svezaka.²⁸ Prema nalogu tadašnjeg namjesničkog vijeća profesor je, prema tipu literature i jeziku, knjižni fond razvrstao u deset odjela,²⁹ dok su u jedanaesti odjel svrstane zemljopisne karte, tablice, mape i slike za nastavu pojedinih predmeta.³⁰ Namjesništvo za Hrvatsku i Slavoniju dalo je za nabavku knjiga iste godine 250 forinti. Zahvaljujući tome, za potrebe profesorske knjižnice nabavljena su 34 nova znanstvena djela u 53 sveska.

No, ovdje se prvi put izričito spominje i učenička knjižnica³¹ za koju je također nabavljeno nešto literature i koja se u ovom razdoblju, prema svemu sudeći, počela oblikovati kao posebni dio profesorske knjižnice.³² Njezinim utemeljiteljem možemo smatrati upravo profesora Križeka. U tu svrhu knjige i novac poklanjali su sami učenici, a godine 1857./58. prikupili su za nabavu novih knjiga 23 forinte i 3 novčića. Zanimanje učenika za poučno-zabavnu lektiru bilo je veliko, pa je učenički odjel stalno povećavan, premda još uvijek kao sastavni dio profesorske knjižnice. Profesor Križek je dužnost knjižničara uspješno obavljao sve do kraja školske godine 1859./60. kad je premješten u Tabor u Češkoj. Poslije njegovog odlaska knjižničarom je postao profesor Sebastijan Žepić koji je u tom svojstvu u Izvješćima spominjan sve do konca školske godine 1870./71.

²⁷ Pervo godišnje Izvestje o C. K. gimnazii Varaždinskoj, koncem školske godine 1853., str. 23.

²⁸ Fünfter Jahres-Bericht des K. K. Ober-Gymnasiums zu Warasdin am Schlusse des Schuljahres 1857., str. 28.

²⁹ Prema raspodjeli prof. Križeka 1. odjel je obuhvaćao gramatiku, lingvistiku rječnike i povijest književnosti. U 2. odjelu nalazila se hrvatska i njemačka beletristika, a u 3. latinski i grčki klasici. 4. odjel obuhvaćao je zemljopis, putopise i statistiku, a 5. povijest i njezine pomoćne znanosti. U 6. odjel svrstana je literatura iz vjeronauka i filozofije, u 7. matematika, u 8. prirodopis, a u 9. fizika. 10. odjel obuhvatio je literaturu s područja medicine, prava, gospodarstva i knjige na ostalim manje zastupljenim jezicima.

³⁰ Izvješće kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1873., Učevna sredstva, str. 33.

³¹ Izvještaj gimnazije 1855./56. navodi: "Zumeist für diese (Lehrer - bibliothek) waren auch die aus Aufnahmestaxen angeschafften 16 Bücher bestimmt, ausserdem wurden aus denselben eine Sammlung von 36 deutschen Dichtern in 80 Bänden für die Schülerbibliothek antiquarisch angekauft".

³² Za potrebe navedene učeničke knjižnice nabavljena je zbirka od 36 njemačkih pjesnika u 80 svezaka.

Tablica 1.: Brojno stanje knjižnice školske godine 1869./70.

Primjeraka	svezaka	sašitaka	zemljovida
2813	4206	543	51

Popunjavanje i opremanje knjižnice u ovom se razdoblju obavljalo pomoću prigodnih potpora od strane vlade, poklonima i sredstvima prikupljenim iz primarine (Aufnahmstaxen). Među darivaocima su spominjana značajna imena iz javnog, kulturnog i političkog života tadašnje Hrvatske poput biskupa Josipa Juraja Strossmayera koji je knjižnici poklonio 36 “narodnih knjigah” različita sadržaja, a gimnazijalno ravnateljstvo je visokom dobroćincu na milostivom daru izrazilo svoju najiskreniju zahvalnost.³³ Istaknuti domaći pisac i povjesničar, Ivan Kukuljević Sakcinski, također je poklonio nekoliko vlastitih autorskih djela.³⁴ Među darivaocima nailazimo na javne ustanove poput kr. namjesničkog vijeća ili Društva za povest jugoslavensku koje je školi poklonilo Arhiv za povjestnicu jugoslavensku.³⁵ Knjige su poklanjali brojni bivši i sadašnji profesori³⁶ i učenici varaždinske Gimnazije. Tako se knjižnica neprestano povećavala te je školske godine 1869./70., pred kraj Žepićevog knjižničarskog mandata sadržavala 2813 djela u 4206 svezaka.³⁷

Tada je troškom varaždinske gradske općine, konačno bila podignuta nova gimnazijska zgrada, a preseljenje je obavljeno tijekom ljetnih praznika 1870. godine.³⁸ Zahvaljujući novim, daleko boljim prostornim uvjetima, gimnazijski profesorski zbor zatražio je od školskih vlasti dozvolu za osnivanje posebne učeničke knjižnice, što je službeno odobreno 12. lipnja 1870. godine.³⁹ Tek ovim je činom zapravo formalno bila osnovana učenička knjižnica i čitaonica koja je u studenom 1870. započela svoje djelovanje.⁴⁰ Knjižnica je bila smještena u dvije oveće sobe u prizemlju nove zgrade, a kako bi se učenicima omogućilo nesmetano čitanje knjiga, pokraj knjižnice je uređena čitaonica koja je bila otvorena svakog četvrtka tijekom prijepodneva, a nedjeljom poslije službe Božje do 12 sati. O njezinom funkcioniranju profesor Filić je zapisao: “Prostorije knjižnice bijahu kao i sada u prizemlju gimnazijske zgrade. U današnje prostorije učeničke knjižnice dodavalo se đacima

³³ Izvješće kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1861., str. 31.

³⁴ Isto, str. 26.

³⁵ Program kraljevske gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1864., str. 25.

³⁶ Pacel, Pažur, Kaničar, Sever, Seneković, Žepić.

³⁷ Izvješće kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1870., str. 32.

³⁸ Izvješće kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1871., Ljetopis, str. 47.

³⁹ Otpisom vis. kr. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu broj 1558.

⁴⁰ Izvješće kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1871., Ljetopis gimnazije, str. 47.

knjige u sobu, koja je kasnije služila pučkoj školi. Taj prolaz je zazidan i u vratima su naređene police za knjige. Dakle je u toj prizemnoj prostoriji na uglu zgrade bila đačka čitaonica.”⁴¹

Knjižni fond učeničke knjižnice, kao i knjižnice u cijelosti, ubuduće se nastojalo što više povećati i obogatiti pa je u tu svrhu vlada dozvolila od svakog novo upisanog učenika, uz primarinu ubirati još 50 novčića.⁴² Da je zanimanje za knjigu među učenicima bilo vrlo veliko svjedoči i podatak da su u prvoj godini djelovanja učeničke čitaonice, učenici pročitali oko 3200 knjiga,⁴³ dok su tijekom sljedeće školske godine u razdoblju od 11. studenog 1871. do 22. srpnja 1872. pročitali 1590 knjiga.⁴⁴ Stoga ne čudi da su profesori uporno naglašavali kako su sredstva namijenjena popunjavanju knjižnog fonda nedostatna i upućivali apele onima koji imaju ili su voljni pokloniti knjige koje bi mladež čitati mogla.

Nakon što je profesor Sebastijan Žepić dopisom od 21. listopada 1871. premješten u Novo Mesto,⁴⁵ umjesto njega je dužnost knjižničara preuzeo profesor Matija Valjavec.⁴⁶ Od tada se u gimnazijskim Izvješćima, prilikom predstavljanja Učevnih sredstava, uz izvještaj o stanju učiteljske knjižnice, redovito počinje posebno izvještavati o stanju učeničke knjižnice, dok se ranija odluka o njezinom financiranju od učeničkog novca prikupljenog kod upisa, počela primjenjivati kod upisa u školsku godinu 1871./72. To se trenutno odrazilo na nagli rast broja knjiga u ovoj knjižnici jer je već krajem sljedeće školske godine ona raspolagala sa 109 djela u 142 sveska i 39 sašitaka za razliku od 55 djela u 98 svezaka i 4 sašitka godinu dana ranije. Prema jezičnom ključu tada je bila razvrstana u pet posebnih odjela, a učenici su njezin fond redovito koristili što potvrđuje podatak o 2819 pročitanih knjiga u toj školskoj godini i činjenica da je knjižničar pri posudbi knjiga trebao pomagачa iz redova učenika.⁴⁷ Školske godine 1873./74. gimnazijska knjižnica je ponovno preuređena. Dio knjiga iz učiteljske knjižnice namijenjen je popunjavanju fonda učeničke knjižnice, dok su neupotrebljivi primjerci uklonjeni. Konačno stanje knjižnog fonda učiteljske knjižnice nakon preuređenja iznosilo je 2525 djela u 3816 svezaka i 954 sašitka, dok

⁴¹ K. FILIĆ, Knjižnica varaždinske gimnazije str. 13.

⁴² Izvestje kraljevskoga gimnazija Varaždinskoga koncem školske godine 1872., Ljetopis gimnazije, str. 34.

⁴³ Izvješće kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1871., Ljetopis gimnazije, str. 47.

⁴⁴ Izvestje kraljevskoga gimnazija Varaždinskoga koncem školske godine 1872., Ljetopis gimnazije, str. 34.

⁴⁵ Isto, str. 35.

⁴⁶ Isto, str. 24.

⁴⁷ Izvješće kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1873., Učevna sredstva, str. 34, 35.

je učenička knjižnica nakon preuređenja brojila 423 djela i 54 sašitka.⁴⁸ Spajanjem varaždinske male realke i gimnazije veći je dio njezine knjižnice, odlukom Zemaljske vlade, prepušten višoj i nižoj djevojačkoj školi, a gimnazijska knjižnica preuzela je 257 djela u 465 svezaka i 440 sašitaka.⁴⁹

Profesor Valjavec je dužnost knjižničara obavljao do kraja školske godine 1875./76. kad je zbog njegovog odlaska iz Varaždina, dužnost knjižničara preuzeo profesor Ivan Pavec.⁵⁰ Prihodi knjižnice su se u ovom razdoblju sastojali od kamata Paszthoryjeve zaklade koje su iznosile 20-ak forinti godišnje, od primarine koja se ubirala prilikom upisa u vrijednosti od 2 forinte i 10 novčića po učeniku, od pristojbi ubiranih pri izdavanju duplikata svjedodžbi i od dotacija Zemaljske vlade koje su se od školske godine 1877./78. počele redovito koristiti za potrebe opremanja gimnazijske knjižnice.⁵¹ Uz to je za popunu učeničke knjižnice od školske godine 1877./78. ubirano po 0.5 forinti,⁵² a od školske godine 1879./80. i dodatnih 0,2 forinte po učeniku godišnje.⁵³ Tako se prihod knjižnice kretao između 300 i 400 forinti godišnje. Osim kupovinom, knjižnica je popunjavana darovanim knjigama, a među darivaocima su bili Akademija iz Beča, JAZU i zagrebačko sveučilište.

Tablica 2.: Prihodi učiteljske knjižnice u šk. g. 1877./78.

PRIHODI	IZNOS
Kamata Paszthoryjeve zaklade	20,99
Primarina	212,10
pristojbe od duplikata svjedodžbi	6,50
dotacija kr. zemaljske vlade	100,00
UKUPNO	339,59

Pošto je profesor Pavec čitavo drugo polugodište školske godine 1881./82. zbog bolesti proboravio na dopustu,⁵⁴ a zatim je i umirovljen, knjižnicu je od sljedeće godine preuzeo profesor Leonardo Jurmić⁵⁵ koji će

⁴⁸ Izvješće kr. realne i velike gimnazije i male gradske realke u Varaždinu koncem školske godine 1874/5., Učevna sredstva, str. 86-87.

⁴⁹ Izvješće kr. realne i velike gimnazije i male gradske realke u Varaždinu koncem školske godine 1875/76., Učevna sredstva, str. 59.

⁵⁰ Izvješće kralj. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1876./77., str. 36.

⁵¹ Izvješće kraljev. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1877./78., str. 51.

⁵² Isto, str. 52.

⁵³ Naredba od 23. listopada 1878. br. 5376.

⁵⁴ Izvješće kralj. velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1881./82., str. 69.

⁵⁵ Izvješće kralj. velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1882./83., str. 39.

je voditi sljedećih 20-ak godina. Knjižnica je u školskoj godini 1883./84., nakon izdvajanja nepotrebnih i uništenih knjiga u učiteljskom odjelu raspolagala s 2567 djela u 4117 svezaka, a u učeničkom s 375 djela u 688 svezaka.⁵⁶ Nadalje je financirana iz istih izvora, ali se od godine do godine mijenjala visina njihovih prinosa što je u slučaju primarine ovisilo o broju upisanih učenika. Od školske godine 1889./90. ona je neznatno smanjena pa je umjesto 2,1 forinti, kod upisa od svakog učenika ubirano okruglo po 2 forinte.⁵⁷ Dotacije Zemaljske vlade u ovom su razdoblju povećane i iznos im je mijenjan od godine do godine, premašujući ponekad i 300 forinti godišnje.

Tablica 3.: Dotacije kr. Zemaljske vlade u forintama

ŠK. GODINA	IZNOS DOTACIJA	UKUPNI PRIHOD
1883./84.	100	335,79
1884./85.	321,11	555,95
1885./86.	254,31	565,51
1886./87.	290,31	676,86
1887./88.	288	620,06
1888./89.	278,61	645,46
1889./90.	287	612,29
1890./91.	302	587,27
1891./92.	262	619,13
1892./93.	292	752,34
1893./94	260	665,17

Ukupni prihodi knjižnice na početku Jurmićevog knjižničarskog mandata iznosili su, primjerice u školskoj godini 1884./85., 321,11 forinti, ali su u kasnijim godinama dosegali i preko 750 forinti u godini 1892./93., a u izvanrednim prilikama i preko 1000 forinti.⁵⁸ Spomenute godine 1892./93. učiteljska knjižnica sadržavala je 2808 djela u 4706 svezaka, a učenička 698 djela u 1200 svezaka.⁵⁹ Potkraj stoljeća je značajno povećana dotacija Zemaljske vlade te je u školskoj godini 1899./900. dosegla 524 krune.⁶⁰

⁵⁶ Izvješće kralj. velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1883./84., str. 57, 58.

⁵⁷ Naredbom od 17. ožujka 1889. br. 329.

⁵⁸ Izvješće kralj. velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1894./85., Zbirke učila, str. 22.

⁵⁹ Izvješće kralj. velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1892./93., Zbirke učila, str. 24, 25.

⁶⁰ Visokim otpisom od 8. prosinca 1899. br. 19490, a prema naredbi banske vlade, od 1. I. 1900. obvezno je računanje u krunskoj vrijednost.

Povećana je i primarina koja se od školske godine 1899./1900. ubirala u visini od 4 krune po učeniku.⁶¹

Tablica 4.: Prihod gimnazijske knjižnice u školskoj godini 1900./1901.

VRSTA PRIHODA	IZNOS
Dotacija zemaljske vlade	560
Primarina	364
Pristojbe od duplikata svjedodžbi	20
Kamate od Pasztorijeve zaklade	32
Prinos za učeničku knjižnicu –po 1K	91
Prinos za učeničku knjižnicu –po 40 fil	102
Ostatak od prošle godine	332,91
UKUPNO	1501,91

Razvoj knjižnice od početka 20. stoljeća do danas

Početak dvadesetog stoljeća došlo je do nove promjene na dužnosti gimnazijskog knjižničara. Profesor Jurmić je pred početak školske godine 1904./5. vođenje knjižnice prepustio profesoru Dragutinu Mariću.⁶² Knjižnica je prije ove promjene u učiteljskom odjelu raspolagala s 3097 djela u 5452 sveska, dok je učenički odjel raspolagao s 1089 djela u 1872 sveska.⁶³ Knjižnica se nadalje obogaćivala kupovinom, ali i redovitim darovima. Uz već ranije spominjane darivaoce, knjige su redovito knjižnici poklanjali: Sabor trojedne kraljevine, zemaljska vlada, razne ustanove, udruge, zavodi i pojedinci. Od školske godine 1906./7. u gimnazijskim Izvješćima više nisu objavljeni podaci o prihodima knjižnice, ali se nastavlja izvještavati o kupljenim i darovanim knjigama i publikacijama te o njihovom broju. Kako bi se reguliralo djelovanje školskih knjižnica, zemaljska vlada odredila je način popunjavanja knjižničarske dužnosti, uređivanja, i primopredaje knjižnice.⁶⁴ Zbog potrebe uređivanja knjižnice, profesoru Mariću je početkom školske godine 1908./9. smanjena satnica na 8-10 sati tjedno,⁶⁵ što je produženo i sljedeće godine. Za vrijeme njegovog upravljanja, oba su

⁶¹ Izvješće kralj. velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1899./900., Zbirke učila, str. 23.

⁶² Izvještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1904. - 1905., Učiteljski zbor, str. 31.

⁶³ Izvještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1903. - 1904., Zbirke učila, str. 35, 36.

⁶⁴ Izvještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1905. - 1906., str. 46.

⁶⁵ Izvještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1908. - 1909., Učiteljski zbor, str. 25.

odjela knjižnice znatno obogaćena. Početkom 20. stoljeća događalo se da je u pojedini odjel kupljen izuzetno velik broj novih knjiga godišnje. Posebno je veliku brigu u tom smislu pokazao ravnatelj dr. Vjekoslav Pacher koji je, između ostalog, osobitu pozornost posvetio upravo popunjavanju knjižnice i školskih zbirki.⁶⁶ Već u prvoj godini njegovog ravnateljskog mandata, školske godine 1912./13. u učiteljski odjel kupljena su 64 nova naslova, dok je za potrebe učeničkog odjela kupljeno 189 djela u vrijednosti od 486 K 80 f i darovano još 18 djela.⁶⁷

Profesor Marić je dužnost knjižničara početkom školske godine 1913./14. predao profesoru Tomislavu Miškulinu. Tada je učiteljska knjižnica raspolagala s 3426 djela u 6108 svezaka, dok je učenički odjel sadržavao 2162 knjige.⁶⁸ Početak Miškulinovog knjižničarskog mandata povezan je s izuzetno otežanim uvjetima djelovanja u periodu Prvog svjetskog rata. Prostore gimnazijske zgrade počela je koristiti vojska za potrebe rezervne vojne bolnice pa je zgrada bila ispražnjena. Školske zbirke bile su premještene u koncertnu dvoranu varaždinskog kazališta, dok je knjižnica zbog poteškoća pri preseljenu, ostala u gimnazijskoj zgradi. Ovakvo stanje stvari gotovo je onemogućilo njezino funkcioniranje te su se samo pojedinim učenicima viših razreda povremeno izdavale samo najnužnije knjige.⁶⁹ Usprkos ratu oba odjela knjižnice nastavila su povećavati svoj fond, što se najvećim dijelom odvijalo zahvaljujući poklonima. Školske godine 1915./16. učiteljski odjel obogaćen je za 101 djelo, a učenički čak za 292 nova primjerka. Zagrebački nadbiskup dr. Antun Bauer koji je i sam nekad bio učenik ove gimnazije, poklonio je knjižnici 110 knjiga, a profesor Ivan Praputnik čak 180.⁷⁰ Učiteljska knjižnica tada je raspolagala s 3550 djela u 6315 svezaka, a učenička s 2500 knjiga.⁷¹

U periodu nakon uključivanja ovih prostora u Kraljevinu SHS, zaključno do 1929. godine, odgovorna tijela državne vlasti posvećivala su vrlo malo pozornosti materijalnim uvjetima održavanja nastave. Stoga je razumljivo da su knjižnice u većini srednjih škola bile siromašne, posebno knjigama za učenike, dok su ostala nastavna sredstva bila malobrojna i često zastarjela. Na sreću varaždinska gimnazija uspjela je sačuvati vrijedne školske zbirke i bogat knjižni fond iz predratnog razdoblja. S obzirom da su sredstva za popunu knjižnice bila premalena da bi mogla pokriti i

⁶⁶ *Naše Pravice*, Varaždin, god. IX, br. 15 od 12/1V 1912.

⁶⁷ Izvještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1911. - 1912., str. 59-69.

⁶⁸ K. FILIĆ, *Knjižnica varaždinske gimnazije*, str. 15.

⁶⁹ Izvještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1914. - 1915., str. 76.

⁷⁰ Isto, str. 76.

⁷¹ K. FILIĆ, *Knjižnica varaždinske gimnazije*, str. 15.

najnužnije potrebe, učiteljska i učenička knjižnica dugi su niz godina povećavane s tek za nekoliko knjiga godišnje. Taj se nedostatak od godine do godine sve više osjećao, jer se broj učenika stalno povećavao.

Od 1921. godine prekinuta je nažalost i sedamdesetogodišnja praksa izdavanja gimnazijskih Izvješća, koja su redovito bila objavljivana na kraju svake školske godine, a sadržavala su dragocjene podatke o svim relevantnim događanjima u školi. Tako je na nekoliko godina, sve do školske godine 1927./28., nemoguće sustavno pratiti promjene u školskim zbirkama i knjižnici. No, upravo je u tom periodu, točnije 1922. godine, prema naredbi vlade, došlo do službenog razdvajanja učiteljskog i učeničkog odjela gimnazijske knjižnice koji su od tada nastavili funkcionirati kao posebne, potpuno odvojene knjižnice. Dužnost knjižničara učiteljske knjižnice nastavio je obavljati dotadašnji knjižničar jedinstvene knjižnice, profesor Tomislav Miškulin. Prvim knjižničarom posebne učeničke knjižnice imenovan je profesor Franjo Galinec koji je tu dužnost obavljao do kraja školske godine 1928./29.⁷²

Nakon 1929. godine započelo je znatnije opremanje zbirke novim aparatima i priborom, a posebno nabavka knjiga za učeničku knjižnicu.⁷³ Na temelju Zakona o srednjim školama, zbirke učila i knjižnice obogaćivane su i popunjavane sredstvima dobivenim od države. Gradske vlasti su također redovito namjenski izdvajale određena sredstva za pokrivanje troškova i aktivnosti u Gimnaziji. Tako je primjerice 1931. godine, uz novo pokušstvo za jedan razred, nabavljeno više polica za zemljopisnu zbirku i knjižnicu.⁷⁴ Stanje u učiteljskoj knjižnici krajem 1932./33. godine iznosilo je 3624 djela u 7612 svezaka, a u učeničkoj knjižnici oko 3000 djela u 5658 svezaka.⁷⁵ Nova izdanja u učeničkoj knjižnici nabavljana su priložima, ali i poklonima učenika i građana Varaždina,⁷⁶ te sredstvima Zajednice doma i škole. Već u prvoj godini svojeg djelovanja ona je, uz kupnju učila, krede i spužvi, prikupljenim sredstvima potpomogla i nabavku knjiga.⁷⁷ Školske godine 1933./34. za opremanje knjižnice doznačila je 6000 dinara,⁷⁸ a za istu svrhu još jednom je odlučila doznačiti sumu od 4000 dinara za popunjavanje učeničke knjižnice i još 2000 dinara za nabavku kompletnog izdanja srpskih pisaca. Zahvaljujući toj znatnoj financijskoj potpori, za

⁷² Tijekom šk. g. 1929./30. na dužnost knjižničara učeničke knjižnice imenovan je prof. Stjepan Šprem.

⁷³ K. FILIĆ, *Povijest varaždinske gimnazije* str. 115.

⁷⁴ Godišnji izvještaj državne i realne gimnazije u Varaždinu 1931, str. 39.

⁷⁵ K. FILIĆ, *Knjižnica varaždinske gimnazije*, str. 16.

⁷⁶ Isto, str. 16.

⁷⁷ Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1930., Dobrotvori zavoda, str. 26.

⁷⁸ Odluka je donesena na prvoj sjednici upravnog odbora Zajednice doma i škole održanoj 10. studenoga 1933. godine.

učeničku knjižnicu tada je bilo nabavljeno 228 novih djela u 317 primjeraka, a za učiteljsku, 23 djela u 57 primjeraka. Za njihovo nabavljanje izdano je ukupno 13 226 dinara.⁷⁹

Tablica 5.: Promjene u stanju knjižnog fonda 1935. - 1940.

GODINA	UČENIČKA KNJIŽNICA		UČITELJSKA KNJIŽNICA	
	SADRŽI KNJIGA	NABAVLJENO	SADRŽI KNJIGA	NABAVLJENO
1934./35.	6815	539 2487	8270	16 u 19
1935./36.	7095	280 1637	8293	10 u 23
1936./37.	6486	60	8372	79
1937./38.	6542	56	8391	19
1938./39.	6542	-	8506	121
1939./40.	688	46	8615	109

Profesor Miškulin nastavio je obavljati dužnost knjižničara učiteljske knjižnice sve do kraja školske godine 1941./42.⁸⁰ Na dužnosti knjižničara učeničke knjižnice u sljedećih desetak godina izmijenili su se: profesor Stjepan Šprem, suplent Zvonimir Čeliković, profesor Juraj Zgorelec, suplentica Petrunila Ferković i profesor Eduard Kocbek, a kad je početkom 1936./37. on bio premješten u Ljubljano, na nekoliko godina nije službeno imenovan knjižničar učeničke knjižnice. Tek školske godine 1941./42. nailazimo u popisu profesora na podatak da je tu dužnost obavljala Mara Zuber.⁸¹

Na svojoj stručnoj konferenciji održanoj 5. studenoga 1935. godine, predavači materinjeg jezika odlučili su pokušati potaknuti zanimanje učenika za čitanje. Dogovorili su da se u učionicama nižih razreda organiziraju takozvane razredne knjižnice. One su trebale sadržavati najmanje toliko različitih naslova knjiga koliko je pojedini razred imao učenika. Svake subote učenik je iz ormarića svoje razredne knjižnice mogao posuditi na čitanje po jednu knjigu da bi je sljedeće subote mogao zamijeniti novom. U svakoj od četrnaest razrednih učionica u tu svrhu bili su postavljeni zidni ormarići u kojima su smještene knjige,⁸² a troškove njihovog postavljanja pokrila je Zajednica doma i škole. Već sljedeće godine

⁷⁹ Drž. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1933.-34, Knjižnice i zbirke učila, str. 34-41.

⁸⁰ Godišnje izvješće državne realne gimnazije u Varaždinu 1941. - 42., Nastavnici, str. 9-10.

⁸¹ Godišnje izvješće Državne realne gimnazije u Varaždinu 1941. - 42., Nastavnici, str. 11.

⁸² Drž. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1935. - 36. Ljetopis, str. 18.

razredne knjižnice raspolagale su sa 620 knjiga⁸³ i ubrzo su postavljene u svim razrednim odjelima. Ovakav sustav održao se sve do novog svjetskog rata. Tako je primjerice, školske godine 1939./40., u devetnaest razrednih knjižnica bilo smješteno 816 naslova i uz redovite tjedne zamjene pročitano je 9564 knjiga.⁸⁴

Profesori varaždinske gimnazije također su poklanjali značajnu pozornost svom stručnom i pedagoškom usavršavanju. Tijekom školske godine 1934./35. u jednoj posebnoj prostoriji, za profesore je opremljena čitaonica u kojoj su držali stručne, književne i pedagoške časopise kako bi im se omogućilo praćenje suvremenih kretanja u struci.⁸⁵ Nastavnički savjet utvrđivao je spisak više od 20-ak naslova časopisa koji će se naručivati za ovu čitaonicu,⁸⁶ a za nabavku su se koristila sredstva od taksi za privatne ispite.⁸⁷

Nažalost izbijanjem Drugog svjetskog rata znatno je osiromašen sadržaj gimnazijskih Izvješća u kojima je reduciran broj objavljivanih podataka i koja su postala izuzetno štura u izvještavanju, svodeći se na puki zbir popisa i statistika. Između ostalog, izostali su i podaci o zbirkama i knjižnici. U obje gimnazijske knjižnice 1942. godine ukupno je bilo oko 16000 knjiga.⁸⁸ Zahvaljujući sredstvima prikupljenim od taksi za privatne ispite, Gimnazija je i dalje bila pretplaćena na 20-ak časopisa,⁸⁹ a učenička knjižnica bila je dopunjena djelima na talijanskom jeziku, dok je učiteljska knjižnica obogaćena stručnim knjigama.⁹⁰ Njihovo je popunjavanje, nastavljano i sljedećih godina prema mogućnostima. U posljednjim službeno objavljenim gimnazijskim Izvješćima za školsku godinu 1943./44., nailazimo na podatak da je dužnost knjižničara učiteljske knjižnice obavljala

⁸³ Drž. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1935. - 36, Knjižnice i zbirke učila, str. 47.

⁸⁴ Godišnji izvještaj za školsku godinu 1939. - 40.

⁸⁵ Drž. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1934. - 35, Ljetopis, str. 30.

⁸⁶ Ovaj spisak obuhvaćao je preko dvadeset naslova poput: Napredak, Priroda, Naš jezik, Tjelesno vaspitanje, Hrvatska revija, Srpski književni glasnik, Glasnik saveza trezvene mladeži, Istorijski časopis, Lenseigement public, Der Mittelschullehrer, Zeitschrift für mathematischen und Naturhistorischen Unterricht, XX vek, Suvremenik.

⁸⁷ Janko PAVETIĆ, "Varaždinska gimnazija između dva rata", *Gimnazija - SC "Gabriel Santo" Varaždin*, str. 141.

⁸⁸ DAVŽ, Gimnazija Varaždin, spis br. 411/1942.

⁸⁹ Gimnazija je bila pretplaćena na: Hrvatsku reviju, Hrvatsku prosvjetu, Vrela i prinose, Croatia Sacra, Narodnu starinu, Slaviju, Prag, Nastavni vjesnik, Omladinu, Hrvatsku enciklopediju, Prirodu, Glasnik profesorskog društva, Hrvatski jezik, Napredak, Glasnik prirodoslovnog društva, Sklad.

⁹⁰ Josip HERCEG, "Varaždinska gimnazija za vrijeme Drugog svjetskog rata", *Gimnazija - SC "Gabriel Santo" Varaždin 1636. - 1986.*, Varaždin, 1986., str. 149.

suplentica Bosiljka Galinec, a učeničke, suplentica Mirka Hikec. Podaci o stanju knjižnica niti o nabavci novih knjiga nažalost nisu objavljeni.

Potkraj Drugog svjetskog rata na južnoslavenskom prostoru uslijedile su korjenite društvene i političke promjene što se neminovno odrazilo na rad i stanje u samoj Gimnaziji. Stoga gimnazijska Izvješća za školsku godinu 1944./45. nisu objavljena niti su se ubuduće više objavljivala, čime je izgubljeno izuzetno vrijedno povijesno vrelo koje u novim uvjetima ničim nije bilo nadomješteno. Dotad jedinstvena gimnazija razdvojena je na I. mušku i II. žensku gimnaziju⁹¹ koje su zadržale program realne gimnazije. Nakon 10-ak godina odvojenosti, 1956./57. godine, one su se ponovno fuzionirale.⁹² U međuvremenu je 1950. godine uslijedila radikalna promjena u čitavom školskom sustavu koja se očitovala u prijelazu na osmogodišnje osnovno obrazovanje,⁹³ a to je zahtijevalo preobrazbu gimnazije u četverorazrednu srednju školu. Neovisno o podjeli same škole, knjižnice i školske zbirke, prema svemu sudeći, ostale su jedinstvene. Učiteljska knjižnica bila je smještena u prizemnoj prostoriji neposredno uz veliki stari kolski ulaz (soba br. 4), dok je učenička bila smještena u posljednjoj prizemnoj prostoriji odvojenog krila zgrade s desne strane kolskog ulaza (soba br. 1). Na dužnosti knjižničara u ovom razdoblju izmijenili su se profesori Petra Ferković, Nikola Lebeda i Marija Palčak. Nakon ponovnog objedinjavanja, ravnatelj Josip Erl je u nedostatku školskog prostora donio odluku o dokidanju dotadašnje učiteljske knjižnice koja, prema njegovom mišljenju, svojim sadržajem više nije odgovarala duhu suvremenog doba. Bogati sadržaj ove knjižnice uklonjen je iz prostora Gimnazije usprkos neslaganju pojedinih profesora, nakon čega se dijelu ovog knjižnog blaga gubi trag. Do danas neutvrđeni i neistraženi dijelovi ovog knjižnog fonda tada su bez popisa i reda bili prebačeni u Gradski muzej Varaždin i varaždinski Arhiv gdje su i danas pohranjeni.

U međuvremenu je dužnost knjižničara preuzela profesorica Bosiljka Paska (Galinec), obavljajući je do umirovljenja 1981. godine. Preostali knjižni fond, uglavnom nekadašnje učeničke knjižnice, bio je preseljen u relativno malu prostoriju pokraj malog ulaza iz Pavlinske ulice (soba br. 7), dok je u pokrajnjoj velikoj učionici, jednoj od najvećih u zgradi (soba br. 6), uređena čitaonica u kojoj je bilo organizirano učeničko dežurstvo kako bi se osigurali uvjeti za samostalan učenički rad. Podaci o promjenama u knjižnom fondu nažalost nisu sačuvani, ali su se u ovom razdoblju u specijaliziranim predmetnim učionicama tada počele oblikovati kabinetske

⁹¹ "Dobar uspjeh đaka varaždinskih gimnazija prošle godine", *Varaždinske vijesti*, 22. VIII. 1946., br. 66., str. 4.

⁹² "Jedinstvena gimnazija u Varaždinu", *Varaždinske vijesti*, 14. VI. 1956. br. 537, str. 6.

⁹³ "Početak školske godine u našim školama", *Varaždinske vijesti*, 31. VIII. 1950. br. 234, str. 3.

knjižnice namijenjene potrebama pojedinih predmeta i struka. Gimnazija je od školske godine 1975./76. reformom srednjoškolskog obrazovanja transformirana u polivalentni odgojno-obrazovni centar za školovanje kadrova konkretnih struka i zanimanja,⁹⁴ nakon čega je oblikovanje kabinetskih knjižnica bilo intenzivirano. Za njihovo vođenje brigu su preuzeli pojedini predmetni profesori.

Zbog porasta broja razrednih odjela i ukupnog broja učenika, pojavio se problem pomanjkanja učioničkog prostora. Stoga je prostor čitaonice (soba br. 6) 1979. godine pretvoren u učionicu. Nakon umirovljenja profesorice Paska, dužnost knjižničara prvo je nakratko preuzela profesorica Emina Gomaz, a kad je ona preuzela ravnateljsku dužnost, profesorica Jelica Perić. Ona je ujedno bila posljednji knjižničar koji je taj posao obavljao usputno, uz redoviti rad u nastavi. Neposredno pred obilježavanje 350-godišnjice škole dužnost knjižničara preuzela je profesorica Jasminka Horvatić Bedenik koja je kao školovani knjižničar ujedno predavala stručne bibliotekarske predmete u INDOK (informacijsko dokumentacijsko komunikacijskom) usmjerenju koje je obrazovano u ovoj školi sve do obnove gimnazijskih programa 1990. godine.

Tijekom pripremanja spomenutog jubileja bila je planirana automatizacija i preobrazba knjižnice u bibliotečno-informacijski centar (BIC) kojem je knjižnica trebala biti središnji dio. Nastavljeno je njezino nadopunjavanje znanstvenim i beletrističkim djelima pa je njezin knjižni fond sadržavao 25530 knjiga.⁹⁵ Škola je bila pretplaćena na 39 časopisa⁹⁶ i važnija novinska izdanja, a u bivšoj se čitaonici nalazila referentna zbirka i periodika koje su profesori i učenici mogli konzultirati, premda je ovaj prostor korišten i kao učionica za spomenuto INDOK usmjerenje.

Obnovom gimnazijskih programa nakon stvaranja samostalne Hrvatske, potreba za informatizacijom i modernizacijom knjižnice postajala je sve izraženija. Tijekom nekoliko godina, uz pomoć manjih učeničkih grupa, popisivan je stari neobrađeni fond knjiga i pripreman za unos u informatički program. Najveći problem nadalje predstavljao je nedostatak prostora potrebnog za smještaj cjelokupnog knjižnog fonda, a posebno za čitaonicu. Kako bi se čitav knjižni fond pripremilo za informatizaciju krajem 2004. godine, uz pomoć i suradnju voditeljice Županijske matične službe Gradske knjižnice, Jasminke Štimac, započet je proces pročišćavanja knjiž-

⁹⁴ Srednjoškolski centar "Gabriel Santo" bio je polivalentni centar u kojem se obrazovalo nekoliko struka s velikim brojem zanimanja: odgoj i obrazovanje, uprava i biro-tehnika, matematika i informatika, kultura, ekonomija i tehnologija.

⁹⁵ *Gimnazija - SC "Gabriel Santo" Varaždin 1636. - 1986.*, Varaždin, 1986., str. 204.

⁹⁶ Forum, Umjetnost riječi, Kaj, Suvremena povijest, Gesta, Pedagoški rad, Marksističko obrazovanje, Izvori, Kulturni radnik, Jezik, Marksizam u svijetu, Obrana i zaštita, Priroda, Obrazovanje i rad, Matematika, Strani jezici, Nastava povijesti, Suvremena metodika.

nične građe.⁹⁷ Prvo su iz fonda izdvojene i otpisane jače oštećene i uništene knjige, zatim su odvojene zastarjele knjige i one tiskane do 1945. godine koje su uvrštene u zaštićeni fond. Potom je uslijedila obrada i kodiranje lektirne građe, stručne literature i kabinetskih knjižnica te referentne literature, a usporedo s time i izrada kodiranih članskih iskaznica. Svrha ovih aktivnosti bila je da se omogući što brži pristup i kreativnije baratanje informacijama čime bi se postiglo unapređenje cjelokupnog nastavnog procesa i odgojno-obrazovnog rada u školi.

Usprkos manjku prostora, početkom školske godine 2006./7. u sobi broj 6 ponovno je, nakon više od 25 godina, barem privremeno, otvorena školska čitaonica.⁹⁸ Tako je svim polaznicima i nastavnom kadru osiguran slobodan pristup literaturi, periodici, računalima, pisaču, opremi za projiciranje, korištenje Interneta, što je omogućilo izradu školskih i domaćih zadataka. No prestanje postojeće školske knjižnice u Bibliotečno informacijski centar, kako je to bilo zamišljano još 80-ih godina 20. stoljeća, bilo je nemoguće ostvariti na svega 30-ak kvadratnih metara kojima je ona dotad raspolagala. Tek završetak projekta dogradnje čitavog novog dijela gimnazijske zgrade u kojem je predviđen nov, primjeren prostor za smještaj školske knjižnice, mogao je u potpunosti osigurati ovu preobrazbu.

Nakon što su u proljeće školske godine 2008./9. završeni radovi i opremljen prostor u novom dijelu gimnazijske zgrade, na prvom katu dogradnje osigurano je oko 200 kvadratnih metara prostora namijenjenih potrebama školske knjižnice i čitaonice. Uz nezaobilaznu pomoć brojnih gimnazijalaca, preseljenje cjelokupnog knjižnog fonda obavljeno je tijekom ožujka u jedva 10-ak dana kako bi ga se učinilo dostupnim u što kraćem vremenskom roku. Danas knjižnica raspolaže s više od 15000 jedinica knjižnične građe koja je dostupna za posudbu i korištenje. Uz to ona posjeduje više od 5000 jedinica građe starih i rijetkih knjiga, od kojih su najstarije i iz 16. stoljeća. Najstarija knjiga do danas sačuvana u knjižnici, tiskana je na latinskom 1551. godine. To je Savjetnik za očuvanje zdravlja koji sadrži napatke o prehrani, piću, snu, bdijenju i problemima pijanstva. Valja izdvojiti i nekoliko primjeraka iz 17. stoljeća, poput: REGOLA DI SANT AGOSTINO, tiskana u Beču 1686. godine, REGULAE SOCIETATIS JESU, iz 1679. i EZOPOVE BASNE, tiskane 1618. godine u Ingolstadtu. Zanimljiv je i očuvani rukopisni zbornik gimnazijskog literarnog društva NEVEN s početka 70-ih godina 19. stoljeća, ali i niz drugih vrijednih izdanja. Kako bi ih se bolje zaštitilo i očuvalo, one su kao poseban zaštićeni fond, izdvojene i pohranjene u posebnom prostoru u starom dijelu zgrade (soba br. 2) zajedno s muzejski vrijednim dijelovima školskih zbirki.

⁹⁷ *Informatizacija školske knjižnice*, Gimnazija 2004./5., Varaždin 2005., str. 9.

⁹⁸ *Konačno školska čitaonica*, Prva gimnazija Varaždin 2006./7., Varaždin 2007., str. 9.

Zaključak

Tijekom posljednjih tristo sedamdeset pet godina djelovanja varaždinske gimnazije, kroz njezinu su knjižnicu prošle brojne i izuzetno vrijedne knjige. Mnoge su od njih, nažalost, zagubljene ili uništene dugogodišnjim korištenjem, a poznato je da su veliki dijelovi njezinog knjižnog fonda, zahvaljujući nepovoljnim povijesnim okolnostima, bili namjerno odbačeni i otuđeni. Prvi takav udar na spomenuti fond uslijedio je nakon ukidanja isusovačkog reda 1773. godine. Tom je prilikom za ono vrijeme izuzetno vrijedan i bogat knjižni fond, koji je količinom prelazio brojku od tisuću knjiga, odnesen iz Varaždina. Knjižnica gimnazije oblikovana je nakon toga nanovo, a ključnu ulogu su pritom odigrali izuzetno marljivi i poduzetni ravnatelji Antun Rajšp i Josip Paszthory, te brojni profesori koji su obavljali dužnost knjižničara.

Za razliku od prethodnog razdoblja u kojem je knjižni fond služio prvenstveno profesorima, uz profesorsku se knjižnicu tijekom druge polovice 19. stoljeća, oblikuje učenička knjižnica. U početku je ovo razdvajanje bilo provedeno samo iz praktičnih razloga kako bi se učenike uvelo u korištenje literature i razvilo naviku redovitog čitanja. No, 1922. godine razdvajanje je službeno provedeno pa su od tada djelovale dvije posebne knjižnice s vlastitim knjižničarima. Upotpunjavanju knjižnog fonda pridonosili su, uz redovita sredstva dobivena od Zemaljske vlade, i prihodi od zaklada, učeničkih taksa te brojne donacije ustanova, uglednih pojedinaca, profesora i učenika.

Za ravnateljskog mandata profesora Josipa Erla krajem pedesetih godina 20. stoljeća, nekoliko tisuća gimnazijskih knjiga dospjelo je u posjed Gradskog muzeja Varaždin, dok je manji dio tih knjiga pohranjen u Državnom arhivu u Varaždinu. U gimnaziji je također ostalo neobrađeno dvije do tri tisuće starih, desetljećima nekorištenih knjiga, koje su u nedostatku prostora, često pohranjivane i čuvane u neodgovarajućim uvjetima, izložene propadanju i nedostupne korisnicima. Knjižni fond prilagođen je potrebama nastave hrvatskog jezika, dok je stručna literatura bila raspoređena po kabinetским knjižnicama. Tek nadogradnjom gimnazijske zgrade, knjižnici je osiguran odgovarajući prostor, suvremena informatička tehnologija i stručno vodstvo, te je tako prilagođena potrebama suvremene nastave.

Školska knjižnica Prve gimnazije Varaždin danas je najveća srednjoškolska knjižnica u Varaždinskoj županiji. U svojem čitaoničkom dijelu ona raspolaže s 20-ak radnih mjesta, gdje je učenicima i nastavnom osoblju omogućeno korištenje referentne literature i periodike, sedam računala s pristupom Internetu i mogućnošću skeniranja i ispisa dokumenata. Premda je dogradnjom omogućeno održavanje redovite nastave samo u jednoj smjeni, knjiž-

nica je, zahvaljujući zapošljavanju još jednog knjižničara, korisnicima na raspolaganju tijekom čitavog dana. Uz stručnu pomoć dvoje profesora-knjižničara, učenici mogu uspješno rješavati zadatke vezane uz nastavni proces i kreativno provoditi slobodno vrijeme produbljujući znanja iz raznih područja, ili sudjelovati u realizaciji istraživačkih projekata.

Prilozi

Prilog 1.: Popis knjižničara do razdvajanja učiteljske i učeničke knjižnice 1922. godine

Appendix 1.: The list of librarians until the separation between the teachers' and the students' library in 1922

KNJŽNIČAR	PERIOD
Anton Rožić	1825. - 1848.
Većeslav (Wenzel) Križek	1855./56. - 1859./60.
Sebastijan Žepić	1860./61. - 1870./71.
Matija Valjavec	1871./72. - 1875./76.
Ivan Pavec	1876./77. - 1881./82.
Leonardo Jurmić	1882./83. - 1903./904.
Dragutin Marić	1904./905. - 1912./13.
Tomislav Miškulin	1913./14. - 1922.

Prilog 2.: Popis knjižničara učiteljske i učeničke knjižnice 1922.-1944. godine

Appendix 2.: The list of librarians of the teachers' and the students' library from 1922 to 1944

PROFESORSKA KNJIŽNICA		UČENIČKA KNJIŽNICA	
KNJŽNIČAR	PERIOD	KNJŽNIČAR	PERIOD
prof. Tomislav Miškulin	1922. - 1941./42.	prof. Franjo Galinec	1922. - 1928./29.
	1942./43.	prof. Stjepan Šprem	1929./30.
		supl. Zvonimir Čeliković	1930./31.
		prof. Juraj Zgorelec	1931./32.

PROFESORSKA KNJIŽNICA		UČENIČKA KNJIŽNICA	
KNJŽNIČAR	PERIOD	KNJŽNIČAR	PERIOD
		supl. Petronila Ferković	1932./33.
		prof. Eduard Kocbek	1933./34. - 1936./37.
		Mara Zuber	1941./42.
supl. Bosiljka Galinec	1943./44.	supl. Mirka Hikec	1943./44.

Prilog 3.: Popis knjižničara gimnazijske knjižnice 1945. do danas

Appendix 3.: The list of librarians of the school library from 1945 till today

KNJŽNIČAR	PERIOD
prof. Petra Ferković prof. Nikola Lebeda prof. Marija Palčak	1945. - 1960.
prof. Bosiljka Paska	1960. - 1981.
prof. Emina Gomaz	1981./1982.
prof. Jelica Perić	1982. - 1985.
prof. Jasminka Horvatić-Bedenik	1985. -

Prilog br. 4.: Promjene stanja u učiteljskoj knjižnici

Appendix 4.: Changes in the teachers' library

GODINA	STANJE		NABAVLJENO	
	PRIMJERAKA	SVEZAKA	PRIMJERAKA	SVEZAKA
1833.	500			
1852./53.	578	897		
1853./54.	627	946		
1854./55.	980	1600		
1855./56.	1053	1719		
1856./57.	840	1414	213	305
1857./58.	1161	2063		
1858./59.			30	38
1859./60.			20	25
1860./61.			48	48
1861./62.			26	26
1862./63.			47	47

	STANJE		NABAVLJENO	
GODINA	PRIMJERAKA	SVEZAKA	PRIMJERAKA	SVEZAKA
1863./64.	2285	3489	98	98
1864./65.	2424	3567	152	130
1865./66.	2482	3670	77	94
1866./67.	2536	3746	53	76
1867./68.	2653	3931	136	166
1868./69.	2705	3994	52	63
1869./70.	2813	4206	123	195
1870./71.	3097	4497	284	291
1871./72.	2990	4445		
1872./73.	2783	3036	66	85
1873./74.	2409	2715		
1874./75.	2731	3816		
1875./76.	2815	3916	84	100
1876./77.	2698	4001		
1877./78.	2705	4004	7	3
1878./79.	2709	4008		
1879./80.	2720	4019		
1880./81.	2752	4051	32	
18810./82.	2771	4078	19	27
1882./83.	2670	4216	30	62
1883./84.	2567	4117	60	110
1884./85.	2613	4214	38	82
1885./86.	2639	4289	25	68
1886./87.	2666	4351	26	58
1887./88.	2679	4338	13	45
1888./89.	269	4443	19	44
1889./90.	2725	4518	13	47
1890./91.	2746	4571	21	53
1891./92.	2779	4640	33	66
1892./93.	2809	4706	28	64
1893./94.	2831	4767	22	61
1894./95.	2856	4837	25	70
1895./96.	2879	4908	20	63
1896./97.	2919	4984	38	69
1897./98.	2942	5062	23	78
1898./99.	2975	5136	32	70
1899./900.	3005	5214	30	78
1900./901.	3042	5289	37	73

GODINA	STANJE		NABAVLJENO	
	PRIMJERAKA	SVEZAKA	PRIMJERAKA	SVEZAKA
1901./902.	3059	5386	17	97
1902./903.	3097	5452	38	66
1903./904.	3130	5496	33	44
1904./905.	3142	5550	12	54
1905./906.	3203	5653	61	103
1906./907.	3279	5720		
1907./908.	3308	5758	38	38
1908./909.	3323	5789	15	31
1909./910.	3329	5815	6	10
1910./11.	3362	5866	13	51
1911./12.	3371	5908	9	13
1912./13.	3439	5976	68	-
1913./14.	3487	6107	48	131
1914./15.	3506	6137	19	30
1915./16.	3807	6308	101	171
1916./17.	3823	6377	16	69
1917./18.	-	-	-	-
1929./30.	3582		15	
1930./31.	-	8145	10	
1933./34.	-	8251	23	57
1934./35.	-	8270	16	19
1935./36.		8293	10	23
1936./37.		8372	79	79
1937./38.		8391	19	19
1938./39.		8506		121
1939./40.		8615		109

*Prilog 5.: Promjene stanja u učeničkoj knjižnici**Appendix 5.: Changes in the students' library*

GODINA	STANJE		NABAVLJENO	
	PRIMJERAKA	SVEZAKA	PRIMJERAKA	SVEZAKA
1871./72.	55	98		
1872./73.	109	142	54	44
1873./74.	125	160	16	18
1874./75.	423	423		
1875./76.	436	435		
1876./77.	452	453		
1877./78.	455	454		
1878./79.	472	471		
1879./80.	509	508	37	37
1880./81.	555	563	46	55
1881./82.	613	623	58	60
1882./83.	424	725	42	71
1883./84.	375	688	62	81
1884./85.	420	751	45	63
1885./86.	451	792	31	41
1886./87.	486	834	35	42
1887./88.	520	887	32	49
1888./89.	552	936	31	48
1889./90.	570	985	18	49
1890./91.	595	1043	24	56
1891./92.	663	1122	68	79
1892./93.	698	1200	33	76
1893./94.	754	1270	56	70
1894./95.	790	1330	36	69
1895./96.	821	1409	29	68
1896./97.	871	1488	50	79
1897./98.	905	1559	34	71
1898./99.	908	1616	3	57
1899./900.	941	1677	33	61
1900./901.	977	1732		
1901./902.	1008	1763	31	31
1902./903.	1043	1817	35	54
1903./904.	1089	1872	46	55
1904./905.	1117	1939	28	67
1905./906.	1164	1986	47	47

GODINA	STANJE		NABAVLJENO	
	PRIMJERAKA	SVEZAKA	PRIMJERAKA	SVEZAKA
1906./907.	1298	2120		
1907./908.	1336	2158	38	38
1908./909.	1427	2271	91	113
1909./910.	1427	2276	-	5
1910./11.	1555	2643	128	197
1911./12.	1608	2867	53	86
1912./13.	1813	3072	205	-
1913./914.	2162	3421	349	-
1914./15.	2454	3950	292	539
1915./16.	2544	4094	90	144
1928./29.	2461	-		
1929./30.	2525	-	64	-
1930./31.	2577		52	
1933./34.	3500	6143	228	317
1934./35.	-	6815	-	533
1935./36.		7095	-	280
1936./37.		6486		60
1937./38.		6542		56
1938./39.		6542	-	-
1939./40.		6888		346

Summary

Varaždin Grammar School Library

This work follows the development of grammar school library since its foundation to the present day, the state and destiny of its holdings and the modifications in its organization. Based on the available sources, this work contains an overview of the modifications in the holdings and librarians lists since mid 19th century onwards. The school library of Prva gimnazija Varaždin today is the biggest secondary school library in the Varaždin county. Its rich fund of books and the modern computer equipment enable students to learn easier and help teachers to develop professionally and to prepare efficiently for teaching.

Key words: Varaždin Grammar School, school library, Antun Rajšp, Josip Paszthory, Anton Rožić, Sebastijan Žepić, Matija Valjavec, Franjo Galinec, Tomislav Miškulin

DRUŠTVO POVJESNIČARA GRADA VARAŽDINA
I VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

UDK 94(497.5-37Varaždin)
ISSN 1848-0837

**HISTORIA VARASDIENSIS
ČASOPIS ZA VARAŽDINSKU
POVJESNICU**

1

VARAŽDIN, 2011.

Nakladnik / Publisher

Društvo povjesničara grada Varaždina i Varaždinske županije

Za nakladnika / For the Publisher

Spomenka Težak

Uredništvo / Editor's board

Rajko Guščić, prof. (Varaždin)	Magdalena Lončarić, prof. (Varaždin)
dr. sc. Vladimir Huzjan (Varaždin)	MSc Ivan Obadić (Zagreb)
mr. sc. Suzana Jagić (Ivanec)	Spomenka Težak, prof. (Varaždin)
Ivančica Jež, prof. (Ludbreg)	dr. sc. Hrvoje Petrić (Zagreb)
mr. sc. Siniša Krznar (Zagreb)	Kruno Sudec (Varaždin)

Kontakti Uredništva / Editor's office

Franjevački trg 6, 42 000 Varaždin; tel/fax. 042/658 762;
e-mail: historiavarasdiensis@gmail.com

Glavni i odgovorni urednici / Editors in Chief

dr. sc. Hrvoje Petrić, MSc Ivan Obadić

Savjet časopisa / Journal's council board

dr. sc. Juraj Belaj (Zagreb), dr. sc. Neven Budak (Zagreb), dr. sc. Dragutin Feletar (Koprivnica), mr. sc. Ernest Fišer (Varaždin), PhD Zoltán Gózszy (Pečuh), dr. sc. Željko Holjevac (Zagreb), Siniša Horvat, prof. (Varaždin), dr. sc. Andrej Hozjan (Maribor), Damir Hrelja, prof. (Varaždin), dr. sc. Mira Kolar-Dimitrijević (Zagreb), Miroslav Klemm, prof. (Varaždin), dr. sc. Nevenka Krklec (Varaždin), dr. sc. Mirjana Matijević-Sokol (Zagreb), dr. sc. Janko Pavetić (Varaždin), prof. emeritus Franjo Ruža (Varaždin), akademik Franjo Šanjek (Zagreb), Marina Šimek, prof. (Varaždin), mr. sc. Eduard Vargović (Varaždin), PhD Leopold Toifl (Graz)

Grafički urednik / Graphic editor

Kruno Sudec

Naklada / Copies

300

Priprema i tisak / Layout and Print

Tiskara Zelina d. d. - Sv. Ivan Zelina

Časopis izlazi jednom godišnje. Cijena primjerka iznosi 100 kuna.

Časopis se objavljuje novčanom potporom Grada Varaždina, Varaždinske županije, Vindije d. d. i Bernarde Nova d. o. o.

Korice: Kartuša sa Sotterova atlasa iz 18. st. koji se čuva u Državnom arhivu u Varaždinu

Autor i oblikovanje korica: Kruno Sudec

Konačno oblikovanje i priprema korica za tisak: Studio Fotak